

KOOPERACJA W DZIAŁALNOŚCI INNOWACYJNEJ – RZECZYWISTOŚĆ I SZANSE ROZWOJU

Marlena Piekut*

Zdolność podmiotu gospodarczego do kooperacji organizacyjnej to cenna umiejętność w nowoczesnej gospodarce, to priorytetowy czynnik w rozwoju współczesnych przedsiębiorstw. Synonimem terminu „kooperacja” jest termin „współpraca” (łac. *cooperatio, cooperationem* – współpraca)¹.

Współpraca odgrywa niebagatelną rolę w tworzeniu innowacji. Nowatorskie pomysły są z reguły owocem współpracy wielu podmiotów. Według GUS² współpraca w działalności innowacyjnej polega na aktywnym udziale w projektach realizowanych wspólnie z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami niekomercyjnymi. Współpraca taka cechuje się perspektywicznością i długofalowością, nie musi też pociągać za sobą bezpośrednich, wymiernych korzyści ekonomicznych dla partycypujących w niej partnerów. Zaznacza się też, że za współpracę w zakresie działalności innowacyjnej nie należy uważać zamawiania prac u wykonawców zewnętrznych, bez aktywnego współudziału w ich realizacji.

W polskich dokumentach rządowych³ wskazuje się, że zdolności konkurencyjne polskich przedsiębiorców mogłyby zostać zwiększone poprzez kooperację, która pozwala na uzyskanie efektów niejednokrotnie nieosiągalnych dla pojedynczych podmiotów, zwłaszcza z sektora MŚP. Dzięki współpracy podmioty gospodarcze mają większy dostęp do wiedzy oraz nowych technologii, co pozwala na redukcję kosztów i ryzyka prowadzonej działalności gospodarczej. Współpraca prowadzi do rozwoju podmiotu gospodarczego i umocnienia jego pozycji na rynku. Przedsiębiorstwo ma możliwość efektywniejszego wykorzystania zasobów i umiejętności znajdujących się w dyspozycji przedsiębiorstwa.

W trakcie trwania kooperacji mogą pojawić się też problemy: sprzeczności między oczekiwaniami partnerów, niejasny podział kosztów i korzyści pomiędzy partnerami czy nadużywanie władzy przez liderów w celu wymuszania działań innych uczestników. Partnerów może także cechować mała umiejętność współdziałania dla osiągnięcia wspólnych korzyści, jak też brak lojalności. Doświadczenia jednak wskazują, że kooperacja przynosi więcej korzyści niż strat. Podjęcie wspólnych działań stanowi dla współpracujących przedsiębiorców źródło przetrwania i utrzymania na rynku⁴.

Istotne jest, aby podejmując współpracę jasno określić rolę i czynności partnerów oraz mieć świadomość zarówno korzyści, jak i problemów wynikających z wzajemnych relacji oraz z planowanego przedsięwzięcia.

Celem artykułu jest przedstawienie i próba oceny wpływu powiązań kooperacyjnych przedsiębiorców z innymi jednostkami w działalności innowacyjnej w krajach Unii Europejskiej oraz wskazanie na możliwości rozwoju takich powiązań.

Obiektem zainteresowania są kraje europejskie, które wzięły udział w badaniu *Community Innovation Survey*. Na początku lat 90. XX w. Komisja Europejska zainicjowała, w ramach programu SPRINT, zakrojony na szeroką skalę międzynarodowy program badań statystycznych innowacji zwany *Community Innovation Survey* (CIS). Badania przeprowadzane były zgodnie z zaleceniami metodologicznymi zawartymi w podręczniku *Oslo Manual*⁵. W ramach tego programu przeprowadzono kilka rund badań zwanych CIS-1, CIS-2, CIS-3, CIS-4, CIS-2006, CIS-2008 i CIS-2010.

W niniejszym artykule wykorzystano wyniki z badań CIS-2006 (lata 2004-2006), CIS-2008 (lata 2008-2010) i CIS-2010 (lata 2009-2011). Realizatorami badania w poszczególnych krajach uczestniczących w programie CIS były krajowe urzędy statystyczne albo odpowiednie ministerstwa. W Polsce za przeprowadzenie badania odpowiedzialny jest Główny Urząd Statystyczny (GUS).

Zakres przedmiotowy badań prowadzonych w ramach programu CIS jest zgodny z „metodologią Oslo”⁶ i odnosi się do podstawowych zagadnień problematyki innowacji. W artykule wykorzystano dane dotyczące współpracy w zakresie działalności innowacyjnej z innymi przedsiębiorstwami oraz instytucjami krajowymi i zagranicznymi.

Rodzaje kooperacji w krajach Unii Europejskiej

W gospodarce występuje wiele rodzajów działań kooperacyjnych. Ze względu na zakres działania wyróżnia się kooperację pionową, tj. kooperację przedsiębiorstw realizujących różne fazy procesu gospodarczego, kooperację poziomą, tj. związki przedsiębiorstw tej samej fazy procesu gospodarczego oraz kooperację nieograniczoną, czyli współpracę przedsiębiorstw nie powiązanych ze sobą np. technologicznie. Ze względu na związek z produkcją można wyróżnić kooperację przedprodukcyjną (naukowo-badawczą), produkcyjną i poprodukcyjną. Jeśli przedmiotem zainteresowania jest ilość relacji między partnerami, to można wskazać na kooperację jednostronną, dwustronną i wielostronną⁷. Wyróżnia się także kooperację organizacyjną lub instytucjonalną i kooperację o charakterze prawnym⁸. Kooperację

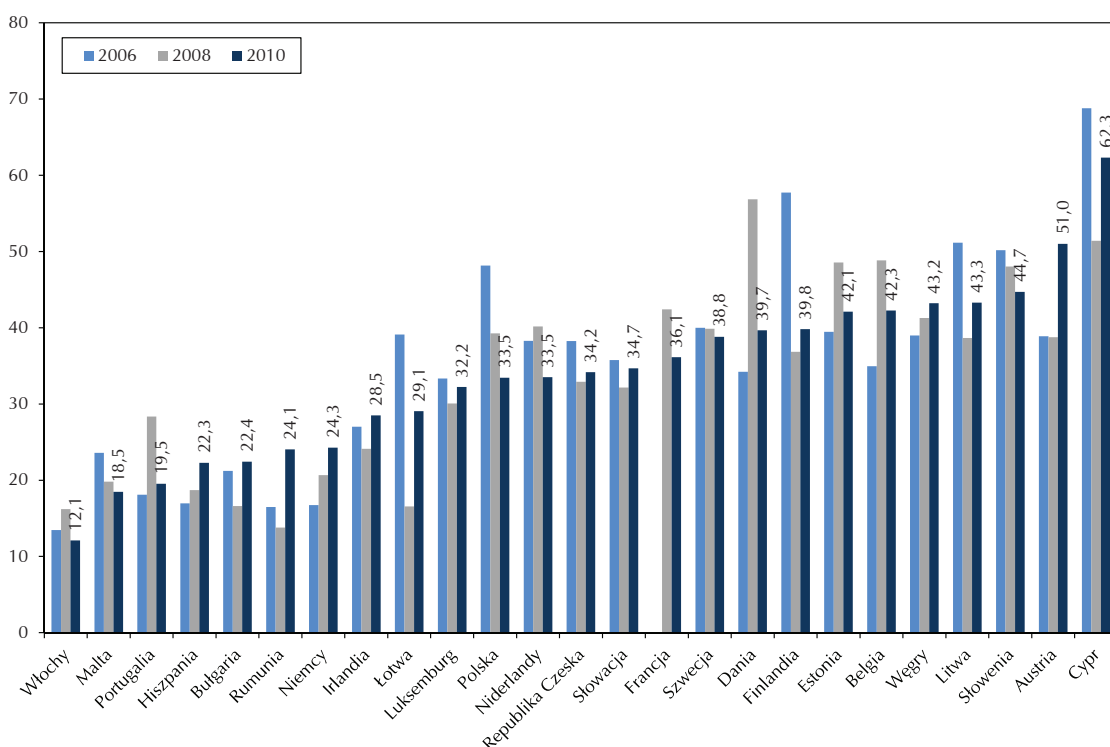
organizacyjną analizuje się z punktu widzenia interakcji i współpracy z innymi podmiotami. Wśród organizacyjnych form współpracy wyróżnia się klastry, inkubatory przedsiębiorczości, grupy producenckie, parki technologiczne i przemysłowe, zintegrowane łańcuchy dostaw, izby przemysłowo-handlowe oraz inne zrzeszenia przedsiębiorców i przedsiębiorstw. Do instytucjonalnych form współpracy zalicza się także kontakty nieformalne. Kooperacja o charakterze prawnym z kolei polega na zawieraniu umów między podmiotami. Do głównych prawnych form współpracy zalicza się: sprzedaż licencji, franchising, kontrakty menedżerskie, outsourcing, joint

venture, kontrakty na inwestycje „pod klucz”, współpracę transakcyjną i aliance strategiczne.

Zgodnie z danymi *Community Innovation Survey*, w latach 2008-2010 najwyższy odsetek przedsiębiorstw, które współpracowały w działalności innowacyjnej z innymi podmiotami zaobserwowano na Cyprze (62% ogółu przedsiębiorstw⁹), w Austrii (51%), Słowenii (45%), Litwie i Węgrzech (po 43%), a najniższy – we Włoszech (12%), na Malcie (18%), w Portugalii (20%), Hiszpanii i Bułgarii (po 22%). W Polsce blisko 34% przedsiębiorców, prowadząc działalność innowacyjną, nawiązało kooperację z innymi podmiotami (wykres 1).

Wykres 1

Udział przedsiębiorstw współpracujących z innymi podmiotami w ramach prowadzonej działalności innowacyjnej, w latach 2006, 2008 i 2010, w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CIS¹⁰.

Przedsiębiorcy podejmują współpracę zarówno z podmiotami krajowymi, jak i międzynarodową. Z danych Eurostatu wynika, że 11% innowacyjnych przedsiębiorstw w UE-27 kooperowało z partnerem z innych państw członkowskich UE, EFTA lub kandydujących do UE, 3% – z partnerem ze Stanów Zjednoczonych, a 2% – z partnerem w Indiach lub Chinach. Najwięcej innowacyjnych przedsiębiorców kooperowało z innym europejskim partnerem na Cyprze (38% ogółu przedsiębiorstw), w Słowenii (35%), Austrii, Estonii i Słowacji (po 30%), a także w Finlandii (28%) i Luksemburgu (27%). Najmniej przedsiębiorców podejmowało koope-

rację z innymi europejskimi partnerami we Włoszech (4%), Hiszpanii (5%), Niemczech (8%) i Portugalii (9%). Finlandia (12%), Szwecja (11%) i Słowenia (8%) miały największe udziały innowacyjnych przedsiębiorców współpracujących z partnerami ze Stanów Zjednoczonych. Przedsiębiorcy z Finlandii (9%), Szwecji (7%) oraz Luksemburga i Słowenii (po 6%) najczęściej współpracowali z partnerami z Indii i Chin.

W działalności gospodarczej, w tym innowacyjnej, przedsiębiorcy podejmują współpracę w grupach. Według GUS¹¹ grupę przedsiębiorstw tworzą podmioty gospo-

darce samodzielne pod względem prawnym, ale zależne wzajemnie od siebie gospodarczo z tytułu istniejących między nimi powiązań w zakresie własności i/lub kontroli. Grupa przedsiębiorstw może powstać w wyniku ukształtowania się określonych stosunków prawnych oraz w wyniku wywierania przez jedno przedsiębiorstwo decydującego wpływu na działalność innego, np. na skutek zawarcia umowy. Do głównych korzyści uczestnictwa w grupie przedsiębiorstw zalicza się: obniżkę kosztów, zwiększenie elastyczności reagowania na zmieniające się potrzeby rynku, wdrożenie wydajniejszych metod produkcji, efektywniejsze wykorzystanie posiadanych zdolności produkcyjnych i wiedzy, jak również innowacji technologicznych oraz skuteczniejsze poszukiwanie i zdobywanie nowych rynków zbytu wyrobów i usług.

Wyniki raportu Grupy przedsiębiorstw w Polsce w 2010 r. wskazują, że w kraju wyodrębniono 1806 grup działających przedsiębiorstw, z tego ponad 46% stanowiły grupy krajowe. Pod kontrolą kapitału zagranicznego było ponad 36% grup, dla których jednostkami dominującymi najwyższego szczebla były w 82% podmioty mające siedziby w krajach członkowskich UE, w tym głównie w Niemczech i Holandii. Najwięcej natomiast podmiotów bezpośrednio zależnych od polskich jedno-

stek dominujących zlokalizowanych było w Ukrainie, Rosji i Republice Czeskiej.

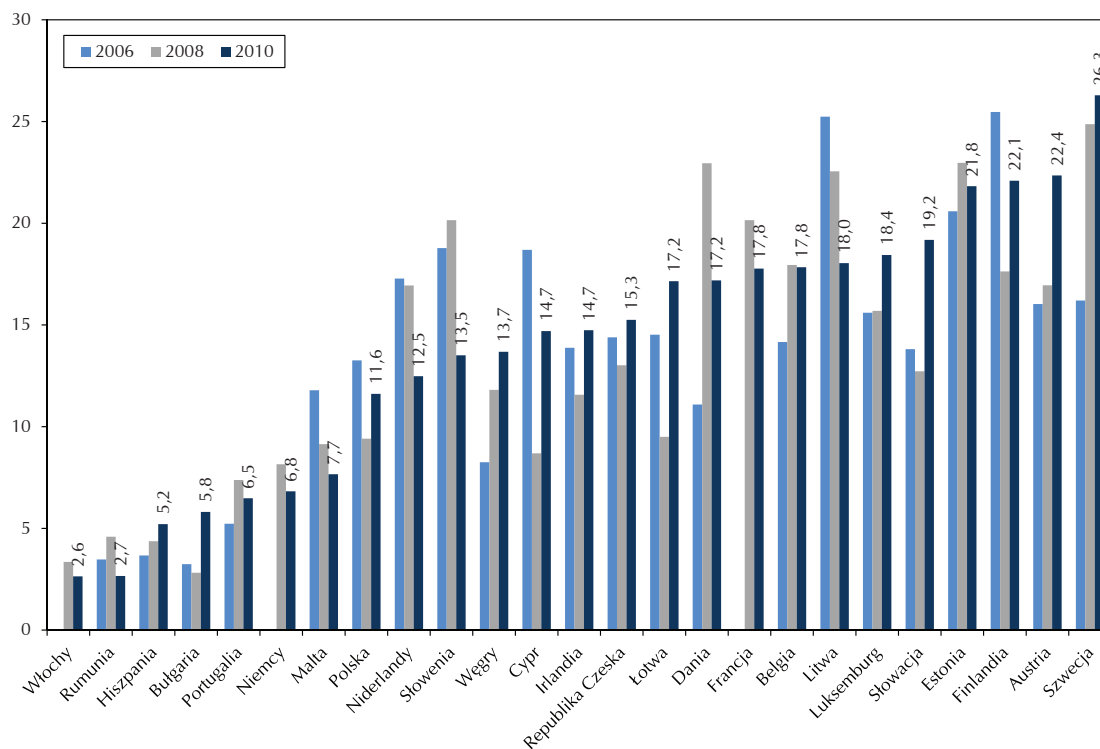
Według danych z badania *Community Innovation Survey*, największą aktywność współpracy grupowej w ramach prowadzonej działalności innowacyjnej zaobserwowano w Szwecji, Austrii, Finlandii i Estonii, gdzie po ponad 20% przedsiębiorców podejmowało taką współpracę. W Polsce około 12% podmiotów gospodarczych prowadzących innowacyjną działalność kooperowało w ramach grup przedsiębiorstw. Najmniejszy udział przedsiębiorców kooperujących w ramach grup przedsiębiorstw odnotowano we Włoszech i Rumunii – poniżej 3% oraz w Hiszpanii i Bułgarii – poniżej 6% (wykres 2).

Kolejna analiza dotyczy kooperacji przedsiębiorców z klientami w ramach prowadzonej działalności innowacyjnej. Największy udział jednostek gospodarczych, które współpracowały z klientami odnotowano na Cyprze (ponad 46%), w Finlandii (38%) i Litwie (30%). W Polsce było około 14% takich przedsiębiorstw. Najmniejszą aktywność w kooperacji z klientami wykazali przedsiębiorcy z Włoch, Malty oraz Hiszpanii - poniżej 7% jednostek gospodarczych (wykres 3).

W ramach działalności innowacyjnej przedsiębiorcy relatywnie często podejmują kooperację z dostawcami sprzętu, materiałów, komponentów i oprogramowania.

Wykres 2

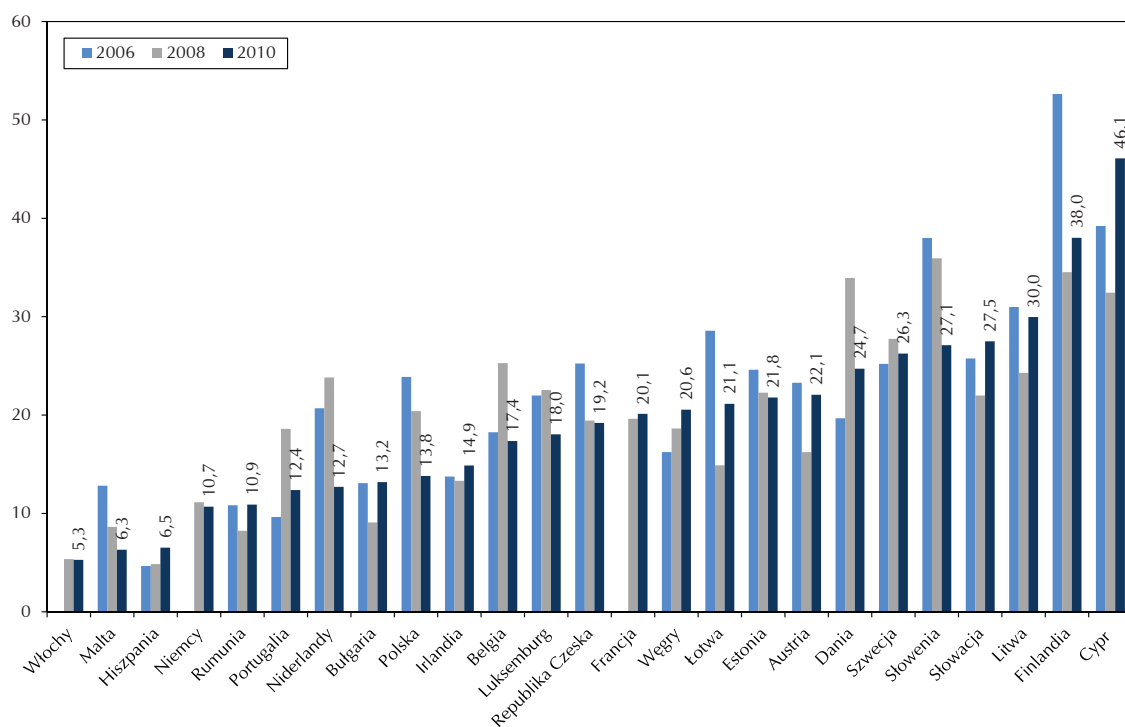
Udział przedsiębiorstw współpracujących w grupach przedsiębiorstw w ramach prowadzonej działalności innowacyjnej, w latach 2006, 2008 i 2010, w %

Źródło: Jak w wykresie 1.

Wykres 3

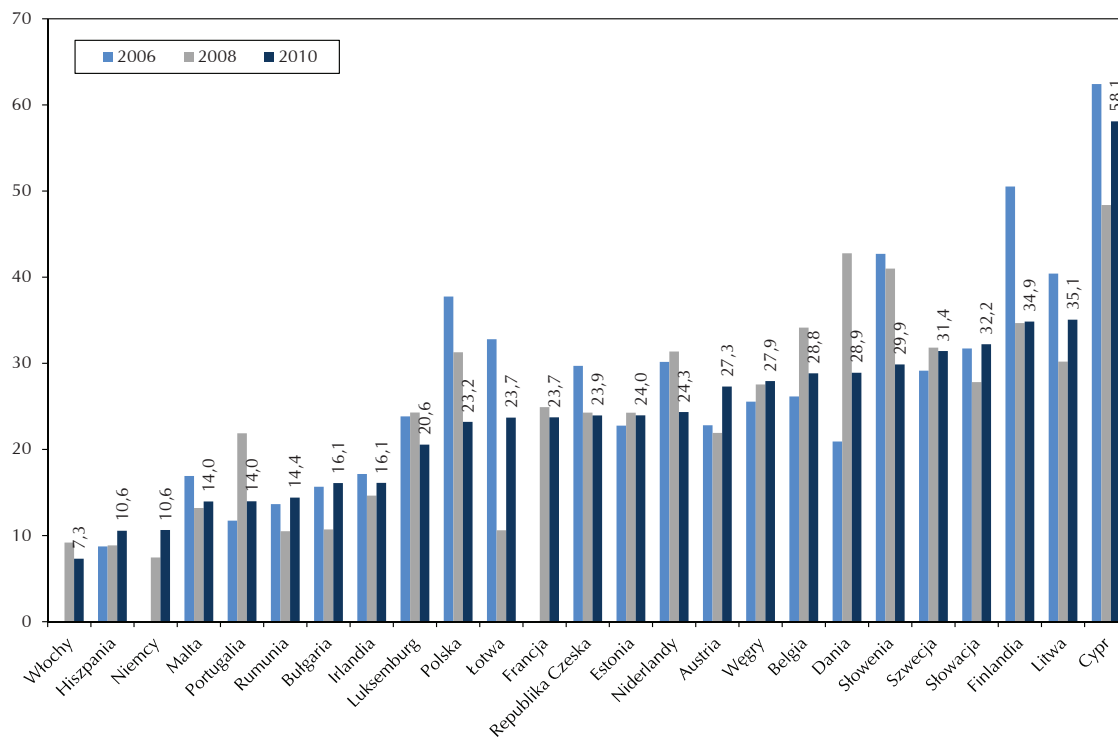
Udział innowacyjnych przedsiębiorstw współpracujących z klientami w ramach prowadzonej działalności innowacyjnej, w latach 2006, 2008 i 2010, w %

Źródło: Jak w wykresie 1.

Wykres 4

Udział innowacyjnych przedsiębiorstw współpracujących z dostawcami sprzętu, materiałów, komponentów lub oprogramowania w działalności innowacyjnej, w latach 2006, 2008 i 2010, w %

Źródło: Jak w wykresie 1.

Najwięcej przedsiębiorstw w prowadzonej działalności innowacyjnej kooperowało ze swoimi dostawcami na Cyprze (58%), a następnie w Litwie i Finlandii (po 35%). W Polsce kooperację taką podjęło ponad 23% podmiotów gospodarczych. Najmniejszą aktywność w zakresie kooperacji z dostawcami wykazały podmioty gospodarcze we Włoszech (7%), Hiszpanii i Niemczech (po 11%) oraz na Malcie, w Portugalii i Rumunii – po około 14% (wykres 4).

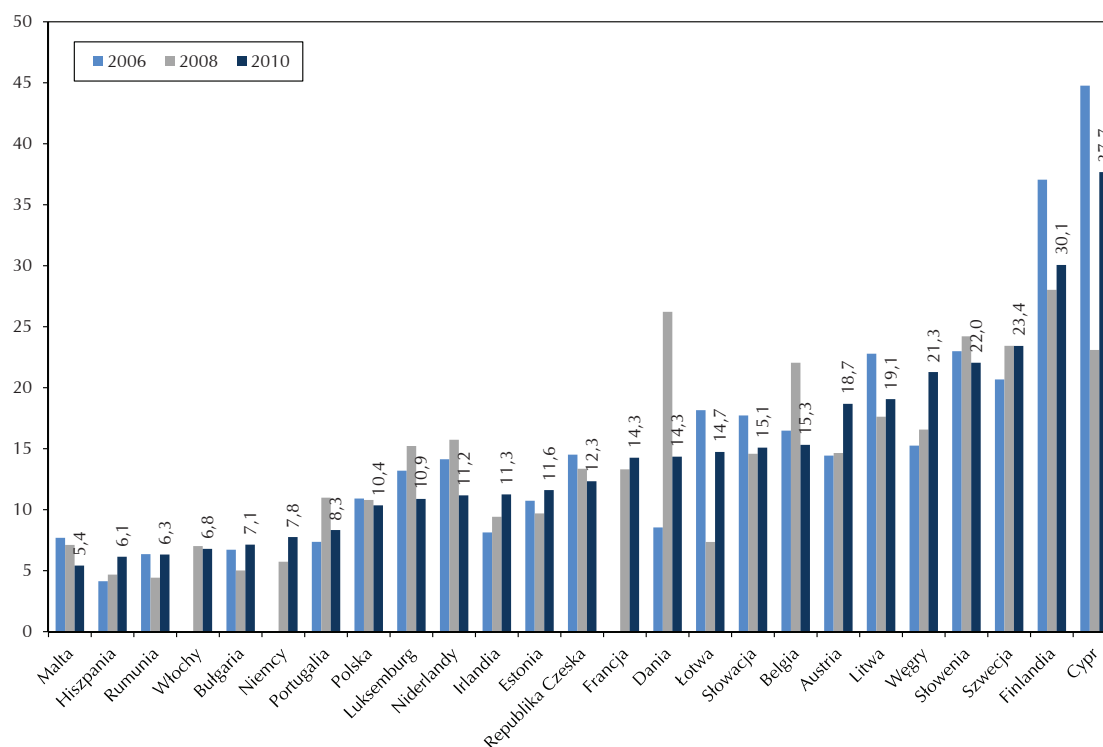
Badanie *Community Innovation Survey* dostarcza też danych na temat kooperacji podmiotów gospodarczych z konsultantami, laboratoriami komercyjnymi lub pry-

watnymi instytucjami badawczo-rozwojowymi. Najwięcej przedsiębiorców podejmujących kooperację w działalności innowacyjnej z wymienionymi jednostkami odnotowano na Cyprze (około 40%), oraz w Finlandii (30%). Ponad 20-procent przedsiębiorstw współpracuje z zewnętrznymi konsultantami, laboratoriami komercyjnymi i prywatnymi jednostkami badawczo-rozwojowymi odnotowano w Szwecji, Słowenii i Węgrzech. Dla porównania – w Polsce ponad 10% (wykres 5).

Na podstawie przedstawionych danych można stwierdzić, że wśród rodzajów współpracy przedsiębiorstw dominuje współpraca pionowa, w ramach kolejnych

Wykres 5

Udział innowacyjnych przedsiębiorstw współpracujących z konsultantami, laboratoriami komercyjnymi lub prywatnymi instytucjami badawczo-rozwojowymi w działalności innowacyjnej, w latach 2006, 2008 i 2010, w %

Źródło: Jak w wykresie 1.

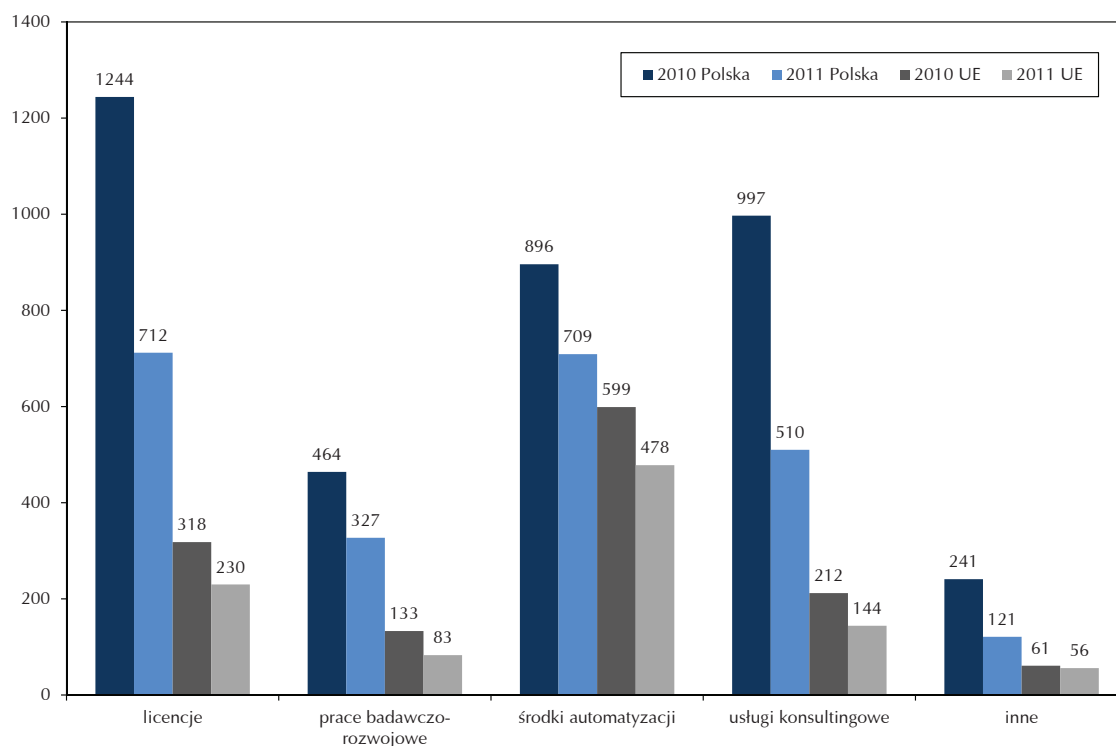
ogni łańcucha dostaw, tj. z dostawcami, podwykonawcami i klientami.

Współpraca pomiędzy przedsiębiorstwami może odbywać się także poprzez transfer technologii. GUS publikuje np. dane dotyczące transferu nowych technologii, takie jak: prace badawczo-rozwojowe, licencje, środki automatyzacji procesów produkcyjnych, usługi konsultingowe i inne. Przedstawione niżej wyniki dotyczą jedynie sprzedaży albo zakupu nowej technologii w danej grupie krajów jako całości, podczas gdy badane przedsiębiorstwo mogło sprzedać albo zakupić techno-

logię w więcej niż jednym kraju lub grupie krajów. Badania GUS¹² wskazują, że w 2011 r., podobnie jak i wcześniej, znacznie więcej podmiotów kupiło niż sprzedało nowe technologie. W Polsce największą popularność zyskały zakupy licencji i środków automatyzacji. W krajach Unii Europejskiej ogółem najczęściej zakupiono środki automatyzacji (wykres 6). Analiza sprzedaży nowych technologii dowodzi, że w Polsce w 2011 r. najczęściej przedsiębiorstw sprzedało technologie dotyczące środków automatyzacji procesów produkcyjnych, zaś w krajach Unii Europejskiej ogółem – prace badawczo-rozwojowe (wykres 7).

Wykres 6

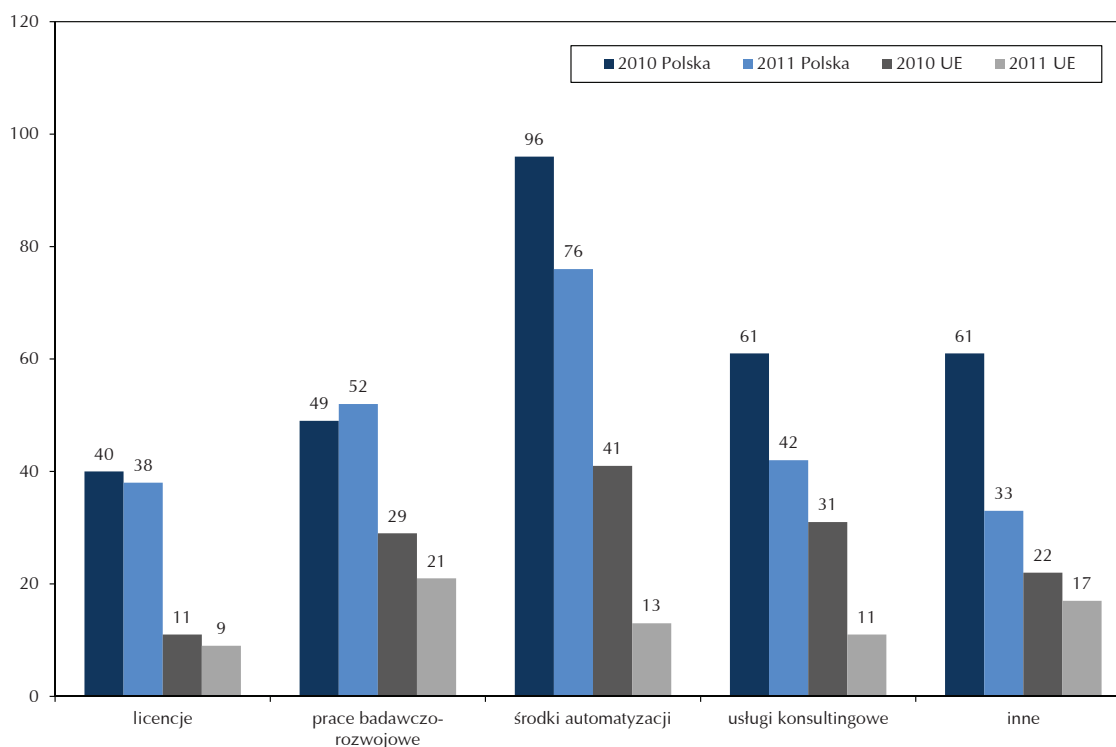
Liczba przedsiębiorstw, które zakupiły nowe technologie w krajach Unii Europejskiej w latach 2010-2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS¹³.

Wykres 7

Liczba przedsiębiorstw, które sprzedały nowe technologie w krajach Unii Europejskiej w latach 2010-2011

Źródło: Jak w wykresie 6.

Rodzajem współpracy między niezależnymi przedsiębiorcami jest też franchising. Franczyzodawca udostępnia swoje „know-how” i markę, a w zamian pobiera opłatę od franczyzobiorcy, który może korzystać ze sprawdzonego pomysłu na biznes.

W Polsce rynek franczyzy wzrasta od kilkunastu lat. W 1995 r. odnotowano 95 systemów franczyzowych, w 2005 r. – 309 (liczba placówek wyniosła 18.811), a w 2012 r. – 864 (liczba placówek wyniosła 51.209) (wykres 8). Według rodzaju działalności wymienia się cztery rodzaje franczyz, tj. dystrybucyjną, usługową, produkcyjną i mieszaną. W Raportach dotyczących franczyzy w Polsce wskazuje się występowanie dwóch pierwszych rodzajów.

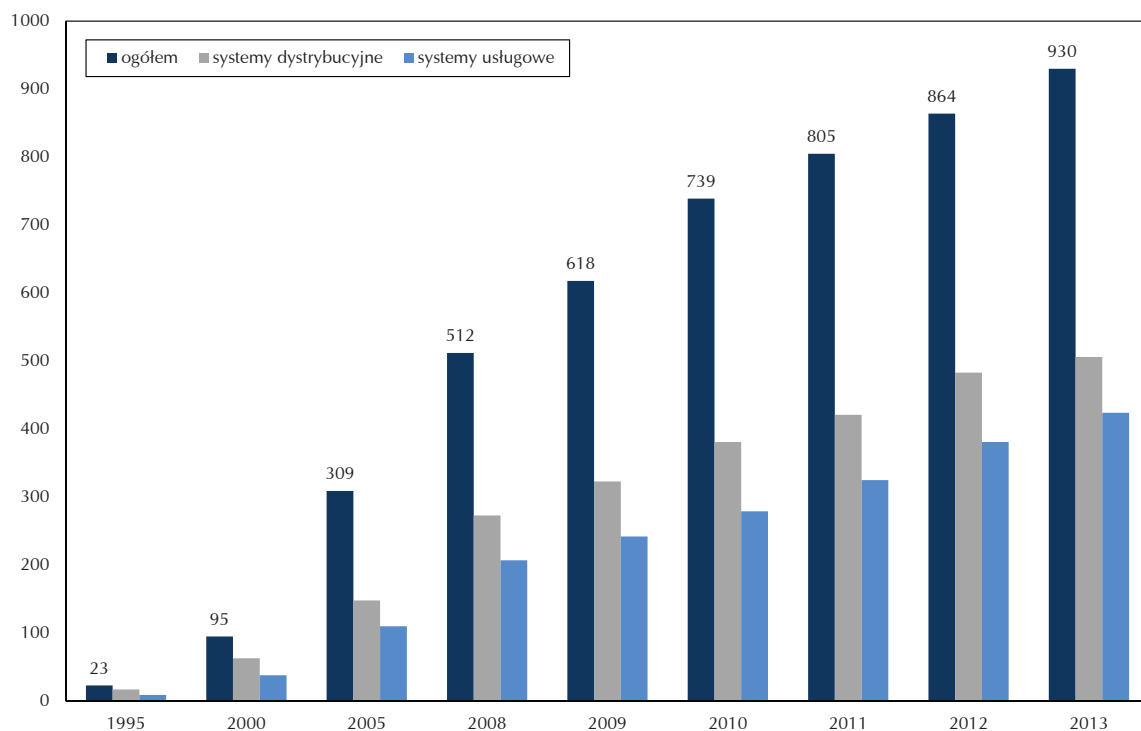
We franczyzie dystrybucyjnej franczyzodawca udostępnia franczyzobiorcy swoje know-how w postaci asortymentu towarów i wiedzy, jak należy je sprzedawać. Franczyzobiorca oznacza prowadzony przez siebie

sklep znakiem towarowym franczyzodawcy oraz najczęściej korzysta ze wsparcia w zakresie wizualizacji punktu handlowego, wyboru asortymentu, szkolenia personelu, obsługi klienta i marketingu. W 1995 r. systemy dystrybucyjne stanowiły prawie 74% systemów franczyzowych ogółem, od 2008 r. stanowią około 50-55%.

We franczyzie usługowej franczyzodawca udostępnia franczyzobiorcy swoje know-how w postaci receptur i procedur wykonywania usługi. Podobnie jak przy franczyzie dystrybucyjnej franczyzobiorca oznacza prowadzony przez siebie punkt usługowy znakiem towarowym franczyzodawcy oraz najczęściej korzysta ze wsparcia w zakresie wizualizacji punktu usługowego, wyboru i realizacji usług, przeszkolenia personelu, obsługi klienta, promocji i marketingu. Zwiększająca się liczba punktów usługowych w Polsce upodobnia polski rynek franczyzowy do rozwiniętych rynków zachodnich, gdzie systemy usługowe dominują.

Wykres 8

Liczba systemów franczyzowych w Polsce w latach 1995-2013*

* Dane 2013 r. to prognoza.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu „Franczyza w Polsce”, Raport firmy PROFIT system¹⁴.

W raporcie *Franczyza w Polsce* specjaliści podkreślają że, ta forma współpracy postrzegana jest przez polskich przedsiębiorców jako bezpieczny pomysł na działalność gospodarczą. Zauważa się także, że wzra-

sta liczba multiodbiorców, czyli franczyzobiorców, którzy prowadzą więcej niż jeden oddział. W 2012 roku jeden franczyzobiorca prowadził średnio 1,15 placówki.

Szanse rozwoju powiązań kooperacyjnych w Polsce

Szanse rozwoju powiązań kooperacyjnych w Polsce stwarzają między innymi środki z funduszy unijnych. W ramach programów operacyjnych Unii Europejskiej istnieją działania wspierające współpracę przedsiębiorców z innymi podmiotami¹⁵. Działania takie wymienia się np. w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka (POIG) oraz Regionalnych Programach Operacyjnych (RPO). Dla przykładu można podać, że celem Działania 1.6 Rozwój sieci i kooperacji w ramach RPO Województwa Wielkopolskiego i Działanie 1.6 Wspieranie powiązań kooperacyjnych o znaczeniu regionalnym w ramach RPO Województwa Mazowieckiego jest podniesienie innowacyjności przedsiębiorstw regionu poprzez współpracę kooperujących ze sobą przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu, sferą badawczo-rozwojową, szkołami wyższymi oraz władzami samorządowymi. W kolejnym okresie programowania 2014-2020¹⁶ zakłada się zwiększenie stopnia wykorzystania istniejących rozwiązań innowacyjnych w przedsiębiorstwach dzięki odpowiedniemu wsparciu sieci powiązań.

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości prowadzi program „Bon na innowacje”, który ma na celu zacieśnienie współpracy mikro- i małych przedsiębiorstw ze sferą nauki. Oferowane dofinansowanie jest dobrym sposobem na sfinansowanie przedsiębiorcy usług wdrożeniowych lub rozwojowych świadczonych przez instytucje naukowe.

Inną szansą na rozwój współpracy przedsiębiorców z innymi podmiotami jest powstawanie ośrodków innowacji i przedsiębiorczości. W Polsce od początku transformacji systemowej (z wyjątkiem lat 1998-2000) liczba ośrodków innowacji i przedsiębiorczości systematycznie wzrastała, osiągając w 2010 r. – 735, a dwa lata później – 821 ośrodków. Wśród nich były 54 parki technologiczne i inicjatywy parkowe, 29 inkubatorów technologicznych, 73 preinkubatory i akademickie inkubatory przedsiębiorczości, 58 inkubatorów przedsiębiorczości, 69 centrów transferu technologii, 68 funduszy kapitału zaangażowanego, 10 sieci „aniołów biznesu”, 86 lokalnych i regionalnych funduszy pożyczkowych, 55 funduszy poręczeń kredytowych oraz 319 ośrodków szkoleniowo-doradczych i informacyjnych¹⁷. Zwiększenie wspierania przedsiębiorczości i procesów innowacyjnych prowadzi do tego, że nawet małe firmy wchodzą na poziom globalnych kontaktów biznesowych już we wczesnej fazie rozwoju.

Najwięcej ośrodków innowacji i przedsiębiorczości jest zlokalizowanych na Śląsku i Mazowszu (w 2012 r. po ponad 90) oraz w Wielkopolsce (71). Najmniej wspomnianych jednostek zarejestrowano w województwach: opolskim (15), lubuskim (22) oraz świętokrzyskim (24). W województwie mazowieckim na jeden ośrodek innowacji i przedsiębiorczości przypadało w 2011 r. najwięcej przedsiębiorstw w kraju, tj. 7340 przedsiębiorstw. Dużą liczbę przedsiębiorstw na jeden ośrodek odnoto-

wano także w województwie opolskim – ponad 6500 firm, w wielkopolskim – ponad 5300 firm oraz w pomorskim – 5060 firm. W województwach: podlaskim, podkarpackim oraz warmińsko-mazurskim odnotowano najmniejszą liczbę przedsiębiorstw w przeliczeniu na jeden ośrodek – od 2780 do około 2930 firm.

W raporcie PARP *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce* (2012) wskazuje się, że liczba ośrodków wspierających innowacyjnych przedsiębiorców wzrasta. Według danych z 2012 r., wsparcie dla innowacyjnej przedsiębiorczości oferowało 34,2% wszystkich ośrodków, podczas gdy 17 lat wcześniej, w 1995 r., ośrodki wspierające innowacje stanowiły 3,2% ogólnej liczby ośrodków. Analitycy wskazują, że w najbliższym czasie należy oczekiwać rozwoju systemu w kierunku działań na rzecz innowacji, transferu technologii i przedsiębiorczości akademickiej oraz powstawania instytucji finansujących bardziej ryzykowne przedsięwzięcia innowacyjne. Inicjatywy takie otrzymały silne wsparcie w strategii *Europa 2020*. Europejski przemysł ma stać się konkurencyjny, a osiągnięciu tego celu ma służyć usprawnienie transferu wiedzy do praktyki przemysłowej.

Reasumując, wymogiem współczesnej konkurencji jest odwoływanie się do współpracy, tworzenie sojuszy i partnerstwa z innymi podmiotami. Współpraca umożliwia bowiem szerszy dostęp do wiedzy i nowych technologii, pozwala na obniżenie kosztów i ryzyka prowadzonej działalności gospodarczej, sprzyja także wymianie wiedzy oraz doświadczeń¹⁸. W dobie globalizacji przedsiębiorcy, bez względu na wielkość swoich podmiotów gospodarczych, powinni poprawiać i zwiększać swoją konkurencyjność we współpracy z innymi jednostkami.

Z przedstawionych w artykule danych oraz z innych analiz¹⁹ wynika, że skłonność do współpracy polskich przedsiębiorców zarówno między sobą, jak i ze sferą nauki i otoczeniem biznesu jest niska. Przyczyną tego jest być może krótki jeszcze okres rozwoju takiej współpracy i duża konkurencja na rynku lokalnym. Współpraca przedsiębiorców z jednostkami naukowymi zapoczątkowana została dopiero w 2004 r., a w 2006 r. polski rząd zaakcentował konieczność wspierania i rozwoju powiązań kooperacyjnych w dokumencie *Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013*²⁰.

W krajach Unii Europejskiej działania kooperacyjne najchętniej podejmują przedsiębiorcy z Cypru, Finlandii, Szwecji, Słowacji i Węgier. Najmniejszy odsetek przedsiębiorców podejmujących współpracę odnotowano natomiast na Malcie, w Hiszpanii, Rumunii i Włoszech.

Szansą na wzmocnienie więzi kooperacyjnych jest wsparcie ich środkami z funduszy unijnych dla przedsiębiorców podejmujących współpracę z innymi podmiotami oraz rozwój infrastruktury otoczenia biznesu. Ważny jest też wzrost świadomości polskich przedsiębiorców,

że współpraca może prowadzić do poprawy konkurencyjności podmiotu gospodarczego, między innymi dzięki wymianie doświadczeń i wiedzy.

* Dr inż. Marlena Piekut, Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych, Politechnika Warszawska, filia w Płocku, e-mail: mpiekut@op.pl

¹ Pojęcia kooperacja i współpraca są używane w artykule zamiennie. Warto jednak zwrócić uwagę na stopniowanie tych pojęć. Kooperacja definiowana jest jako współdziałanie, przyczynianie się do czegoś, jako różnego rodzaju związki zachodzące pomiędzy podmiotami, które w tym samym czasie dążą do wspólnego celu (kooperacja pozytywna) albo do wzajemnego uniemożliwienia sobie osiągnięcia celów rozbieżnych (kooperacja negatywna). Współpraca między podmiotami rozumiana jest z kolei jako podejmowanie działań wzajemnie zgodnych i komplementarnych, a także mających pozytywne znaczenie z punktu widzenia ich wpływu na osiąganie celu partnerów (T.Pszczółowski, *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Ossolineum, Wrocław 1978; A.Adamik, *Współpraca sieciowa w funkcjonowaniu współczesnych MSP*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów”, Zeszyt Naukowy 99, 2010, s. 7).

² *Działalność innowacyjna w latach 2009-2011*, GUS, Warszawa 2012, s. 73.

³ *Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013*, Załącznik I do Decyzji Komisji, 2011, http://www.poig.gov.pl/Dokumenty/Lists/Dokumenty%20programowe/Attachments/116/Program_Innowacyjna_Gospodarka_zatwierdzony_przez_KE_22122011.pdf [19.01.2013]; Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 – Założenie Umowy Partnerstwa. Załącznik 1, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, s. 13, http://www.mrr.gov.pl/fundusze/Fundusze_Europejskie_2014_2020/Programowanie_2014_2020/Documents/uwarunkowania_strategiczne.pdf [23.1.2013].

⁴ S.Kaczyński, *Konkurowanie czy kooperacja – drogą rozwoju przedsiębiorstw w XXI wieku*. Zarządzanie i Finanse. Zeszyt Naukowy nr 1, tom III, 2012, s. 163-173.

⁵ G.Niedbalska, *Community Innovation Survey – CIS* [Wspólnotowy Program Badań Statystycznych Innowacji], <http://wpti.civis.org.pl/index.php?A-C/community-innovation-surveyciswspolnotowy-program-badan-statystycznych-innowacji.html> [18.1.2013].

⁶ Wytyczne metodologiczne opracowane na przełomie lat 80. i 90. przez ekspertów OECD, na podstawie wcześniejszych doświadczeń krajów skandynawskich, Niemiec, Francji i Włoch, i opublikowane w międzynarodowym podręczniku metodologicznym zwanym *Oslo Manual*. Dotyczą badań statystycznych działalności innowacyjnej w sektorze przedsiębiorstw w przemyśle i w tzw. sektorze usług rynkowych. „Metodologia Oslo” stanowi powszechnie przyjęty międzynarodowy standard metodologiczny stosowany aktualnie we wszystkich krajach prowadzących badania statystyczne innowacji.

⁷ J. Walas-Trębacz, *Kooperacja zewnętrzna w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej, nr 5, 2004, s. 143-157.

⁸ *Przedsiębiorczość w Polsce*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2011, s. 115.

⁹ Działalność innowacyjna z reguły przynosi większe zyski niż działalność pozostała, a im więcej się zarabia, tym wyższe trzeba płacić podatki. Cypr jest dla przedsiębiorców, jak często się wskazuje, „rajem podatkowym” (niskie opodatkowanie – stawka podatku dochodowego od osób prawnych wynosi 10%, brak opodatkowania zysków kapitałowych, brak podatku przy wypłacanych dywidendach, odsetkach i wynagrodzeniu z tytułu praw autorskich na rzecz podmiotów zagranicznych, brak opodatkowania dyrektorów spółek cypryjskich będących nierezydentami i inne) (Cypryjska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Przewodnik prawnopodatkowy. *Thinking Ahead*, Krawczyk i Wspólnicy Spółka Komandytowa. 2011, s. 3-4, http://www.bcc.org.pl/uploads/media/Przewodnik_po_spolkach_cypryjskich_-_Private_Company_Limited sierpien_2011.pdf [24.4.2013]). W kwietniu 2013 r. parlament cypryjski podwyższył stawkę podatku dochodowego od osób prawnych do 12,5%, nowa stawka będzie obowiązywała od 2014 r.

¹⁰ *Community Innovation Survey: Types of co-operation partner for product and process innovation* [inn_cis7_coop], Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database [17.1.2013].

¹¹ *Grupy przedsiębiorstw w Polsce w 2010 r.*, GUS, Warszawa 2012.

¹² *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2009-2011*, GUS, Warszawa 2012.

¹³ *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2008-2010*, GUS, Warszawa, 2011; *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2009-2011*, GUS, Warszawa 2012.

¹⁴ *Raport Franczyza w Polsce 2013*. PROFIT system, Warszawa 2013, <http://franchising.pl/artukul/7640/raport-o-rynku-franczyzy-2013/> [24.4.2013].

¹⁵ *Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013*, Załącznik I do Decyzji Komisji, 2011, http://www.poig.gov.pl/Dokumenty/Lists/Dokumenty%20programowe/Attachments/116/Program_Innowacyjna_Gospodarka_zatwierdzony_przez_KE_22122011.pdf [19.1.2013].

¹⁶ *Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 – Założenie Umowy Partnerstwa*, Załącznik 1, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, s. 13, http://www.mrr.gov.pl/fundusze/Fundusze_Europejskie_2014_2020/Programowanie_2014_2020/Documents/uwarunkowania_strategiczne.pdf [23.1.2013].

¹⁷ A. Bąkowski, M. Mażewska (red.), *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce*, Raport 2012, PARP, Warszawa 2012, s. 13.

¹⁸ *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2009-2011*, GUS - US w Szczecinie, Warszawa 2012, s. 73.

¹⁹ M. Piekut, *Innowacyjność przedsiębiorstw w Polsce i w innych krajach europejskich*, „Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie”. Prace z Zakresu Zarządzania, 2011, nr 2(19), s. 87-97.

²⁰ *Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013*. Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2006, <http://www.mg.gov.pl/NR/rdonlyres/90AF42C4-A420-4BF9-9CE8-08C28B8E4FFE/50360/KierunkiPL.pdf> [24.4.2013].